

146. Прачытайце складаназлучаныя сказы. Спішыце, ставячы знакі прыпынку і ўстаўляючы прапушчаныя літары. Якія сказы могуць мець варыянты пунктуацыйнага афармлення? Чаму?

1. Згасае светлы дзень няўхільна і ноч спывае ў іншы свет (*В. Вабішчэвіч*). 2. Перад ім праплывалі далёкія макаўкі лес.. а бліжнія травы ды кусты каціліся насустрач зялёнымі хвалямі (*М. Бусько*). 3. Пастаяла хмара над галавою і раптам шугануў магутны лівень (*Г. Васілеўская*). 4. І не трывожыў потым шолах лісця і не палохаў ветр.. стук (*М. Маляўка*). 5. Месячык то вынырваў з-за лё..кіх аблокаў то хаваўся за іх і тады лё..кая смуга ахутвала навакол..е (*М. Даніленка*). 6. Тут над вёскай яшчэ панавала цемра а над лесам неба паступова святлела набывала блакітны колер (*В. Саковіч*). 7. Уздоўж разбуранага ганк.. вакол сцен вясе́ла цвілі сінія і жоўтыя касачы і ў горад мы а..праўляліся з шыкоўным букетам лета (*К. Камейша*). 8. Яшчэ з вясны на дрэве ён [лісток] засох ды вецер не занёс яго ў пясок (*У. Карызна*). 9. У кустах спявалі пераклікаліся^с птушкі а ў возер.. яно цьмяна блішчала ў цемр.. гуляючы плёскала рыба (*А. Якімовіч*). 10. Шукаеш хараства і яго няма... (*М. Зарэцкі*). 11. Рэ..кі моцны ўзмах рукі і мяч гулка падае па той бок сеткі (*З. Прыгодзіч*). 12. Быў ужо позні час абед.. але за сталом яшчэ сядзелі два знаёмыя перакла..чыку афіцэры (*У. Федасеенка*). 13. На двар.. неўпрыкмет пачало вечарэць а хутка і ў пакой упаўзла цемра (*Я. Галубовіч*).

У адпаведнасці з якімі норма́мі вы ўставілі прапушчаныя літары?

147. Спішыце прыказкі, расстаўляючы, дзе патрэбна, знакі прыпынку.

1. Пяць пальцаў на руцэ і ўсіх шкада. 2. Добрая слава ў кошыку ляжыць а благая па дарожцы бяжыць. 3. Дзіця забаўляецца а матцы сэрца разрываецца. 4. У гультая і страх а цячэ і печ не пячэ. 5. Добрае доўга помніцца а кепскае ніколі не забудзеш. 6. З кута ў кут і вечар тут. 7. Лес чуе а поле бачыць.

Растлумачце сэнс прыказак.

151. Прачытайце тэкст. Вызначце яго тып, асноўную думку. Што вы ведаеце пра ўюноў?

Уюн на буксіры

Невялікая плаціна перагарадзіла рэчку і на вадазліве ляжалі змацаваныя скобамі шпалы. Вада пакрывала плаціну менш чым на паўметра але плынь была даволі моцнай. Гэта адчувалася па кусціку нейкай зялёнай травы, які прырос да шпалы.

Не прыкмеціўшы акрамя кусціка нічога цікавага я збіраўся пайсці як раптам на воднай дарожцы мільгануў уюн. Ніяначай зазяваўся і яго падхапіў паток. Уюн аднак імгненна павярнуўся супраць цячэння і з усёй сілы заюрыў хвастом. Ён павольна набліжаўся да краю плаціны, але неўзабаве стаміўся і, прысмактаўшыся да шпалы, замёр. Потым уюн паспрабаваў пераадолець плаціну яшчэ раз. Тутгі струмень зноў падхапіў яго і ён ледзь паспеў утрымацца на тым жа месцы.

Прайшло некалькі хвілін. Для новага рыўка ўюну, відаць, не хапала сіл. Тут мне трапіў на вочы гладкі, доўгі, на палец таўшчыні прут. Я ўзяў яго і пачаў асцярожна набліжаць да ўюна...

Кажуць, той, хто топіцца, за саломіну схопіцца. Так і ўюн. Крыху счакаўшы ён прысмактаўся да прута і я асцярожна «павёў» яго супраць цячэння. Неўзабаве ўюн апынуўся па другі бок плаціны. Ён адразу пайшоў на глыбіню і нават не зірнуў на свайго памочніка. Ды я і не чакаў удзячнасці: гэта ж не казачная залатая рыбка, а звычайны ўюн (*Паводле П. Саковіча*).

З выдзеленых сказаў выпішыце складаназлучаныя, расстаўляючы, дзе патрэбна, знакі прыпынку.

Назавіце сказы, ускладненыя пабочнымі словамі.

● Растлумачце выпадкі правапісу слоў, што адпавядаюць правілу «Правапіс *не* з рознымі часцінамі мовы».

Раскрыйце значэнні слоў *буксір*, *плаціна*.

Растлумачце сэнс ужытай у тэксце прыказкі.

Ці даводзілася вам выратаваць звяроў, птушак?

Падрыхтуйце паведамленне пра такі выпадак.

152. Спішыце складаназлучаныя сказы, расстаўляючы, дзе трэба, знакі прыпынку.

1. Гаркавы смак жывіцы на губах і сонца спелае над галавой павісла (*П. Панчанка*). 2. Сляды гарачыні яшчэ на тварах носім ды паплылі ўжо дні ў залатую восень (*П. Панчанка*). 3. Няспынна ідзе наперад жыццё і няспынна чароўна мяняецца воблік роднага краю (*К. Кірэнка*). 4. Дзень ніяк не хацеў саступаць месца вечару і неба доўга заставалася ясным і светлым (*Я. Колас*). 5. На палетках каласіцца маладое жыта і сінім морам разліваецца густы лён (*І. Грамовіч*). 6. То дождж вадаспадам сцякае то снег да асфальту прымёрз (*П. Панчанка*). 7. Над зямлёй быццам навесаў цяжар і павевы ветру насычаныя пахамі *расцвіўшай* грэчкі і свежаскошанага сена былі густыя цягучыя (*Т. Хадкевіч*). 8. Было бяскрайняе зорнае неба а пад ім — спакойная і цёплая вада (*Я. Брыль*). 9. Узыдзіце на адкрытую пляцоўку Нацыянальнай бібліятэкі і вам разгорнецца велічная панарама горада. 10. Над вадой ля берага ціха спіць аска ды лаза зялёная жаліцца-шуміць (*М. Багдановіч*). 11. Вечарэе і пахне кветкамі (*М. Лынькоў*). 12. Струменіць Нёман срэбраводны ў сваіх прыўдалых берагах а ў лозах ветрык вее ўзгодны і ходзіць шум па чаратах (*Я. Колас*). 13. Ёсць ворагі і ёсць сябры (*А. Куляшоў*). 14. Ніхто не зможа вычарпаць крыніцы а ёй самой ніколі не спыніцца (*С. Грахоўскі*). 15. Хто раскрые мудрасць жыцця і хто дасць адказы на ўсе пытанні? 16. Вільготны змрок спаўзае на лугі і гасне захаду журботная ўсмешка (*Я. Колас*). 17. Над галавой зіхацелі асеннія зоркі і свяціў мясячык-поўня (*І. Шамякін*).

Пракаменціруйце ўжыванне ў сучаснай літаратурнай мове выдзеленага слова.

§ 11-1

§ 0-12

Практ.
0-153

Практ.
1-153

